

Rapport 2010:17

Tosteberga 2:49, Trolle-Ljungby socken

Arkeologisk undersökning 2010

Tony Björk

sydsvensk
arkeologi

Rapport 2010:17

Tosteberga 2:49, Trolle-Ljungby socken

Arkeologisk undersökning 2010

Tony Björk

Fornlämningsnr: 44
Tosteberga 2:49, Trolle-Ljungby
socken, Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Box 406

20124 Malmö

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2010 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2010:17

Omslag: Flintborren FF 235 samt ett urval avslag/avfall från Ruta 251. Foto: Tony Björk.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

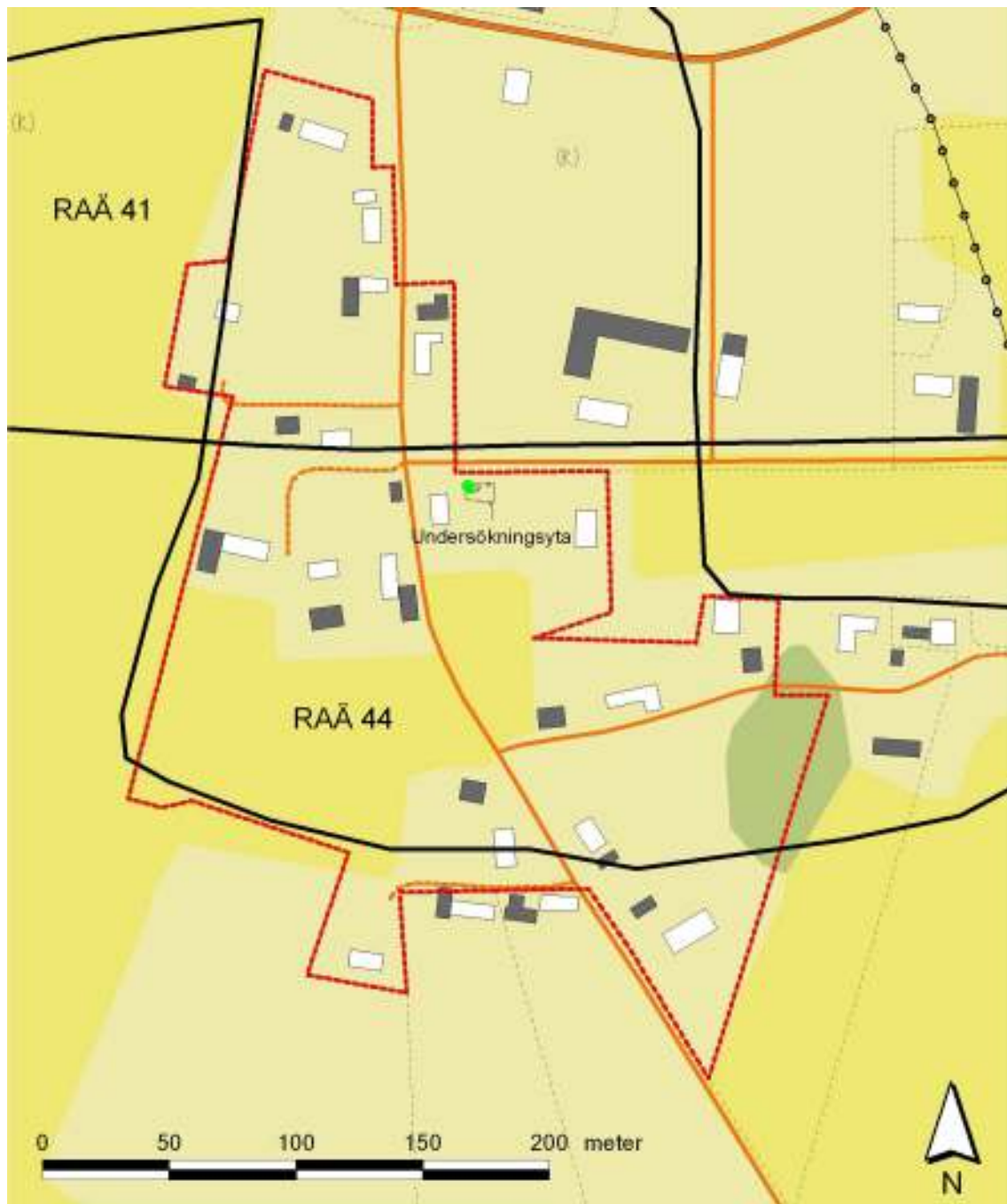
Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Topografi och fornlämningsmiljö	7
Tidigare undersökningar	7
Undersökningens syfte	9
Resultat	9
Framtida insatser	10
Referenser	11
Administrativa uppgifter	12
Bilaga 1	14
Bilaga 2	15

Fig. 1. Skånekarta med Kristianstads kommun och Tosteberga markerade.

Fig. 2 (nedan). Utdrag ur fastighetskartan som visar det aktuella arbetsläge inom Tosteberga 44.

Sammanfattning

Inför planerat husbygge inom fastigheten Tosteberga 2:49 genomfördes en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Exploateringen berörde fornlämning nr 44 (Tosteberga bytomt) samt angränsar till fornlämning nr 41 (ett boplatssområde), båda i Trolle-Ljungby socken. Arbetet föregicks av en förundersökning år 2008.

Vid undersökningen schaktades det av en yta om 80 kvm. Det konstaterades tre lager inom ytan. Överst fanns matjord, därunder ett homogent lerinblandat lager med fynd från 1600-1800-tal och underst ett urlakat lager med fynd från stenåldern (troligen neolitikum). Dessutom påträffades tre nedgrävningar, bestående av en ugn, en större grop och ett stolphål. Dessa har en datering till senmedeltid eller senare.

Inledning

Inför planerat husbygge inom rubricerad fastighet genomfördes en arkeologisk undersökning. Undersökningen föregicks av en förundersökning år 2008. Orsaken till åtgärderna är att det planerade arbetet berör fornlämning nr 44 (Tosteberga bytomt) samt angränsar till fornlämning nr 41 (ett boplatssområde), båda i Trolle-Ljungby socken. Undersökningen utfördes av Sydsvensk Arkeologi AB, i enlighet med Länsstyrelsens i Skåne beslut (dnr 431-72340-08).

Topografi och fornlämningsmiljö

Tosteberga är beläget en knapp kilometer från Östersjökusten. Byns äldsta skriftliga omnämnande är från år 1336 och i närområdet finns flera registrerade boplatser, ett möjligt flatmarksgravfält och en undersökt stensättning (t.ex. Trolle-Ljungby 8, 26 och 41). Fornlämning 26 är registrerad som ett röse, undersökt 1948, men det rör sig i själva verket om en stensättning med gravar från äldre romersk järnålder (Björk 2005 s. 241). Inom fornlämning 8 undersöktes det 1968 en grav, i samband med att ett skelett hittats vid grustäkt, men några ytterligare uppgifter om gravfältet finns inte.

Den aktuella fastigheten ligger centralt inom Tosteberga historiska bytomt, inom gård nr 2's tomt på 1810 års karta. Ett enkelt överlägg av kartan mot dagens karta och de planerade insatserna visar att den del av tomten som var bebyggd 1810 ej berörs av de nya byggnaderna (fig. 3).

Tidigare undersökningar

Vid förundersökningen 2008 grävdes tre provschakt med anledning av nybyggnation av tre huskroppar. Det kunde konstateras att det finns kulturlager från dels senmedeltid – nyare tid, dels från förhistorisk tid i fastighetens norra del.

I det norra schaktet vid förundersökningen (benämnt FU 3, fig. 4) var matjordsdjupet ca 0,3 m. Två provrutor, om vardera ca 0,5 x 1,0 m, grävdes i schaktets västra respektive östra del. Under matjorden vidtog ett ca 0,15 m djupt lager av gråbrun, svagt humös sand med viss inblandning av lera, bränd lera och träkol. Lagret innehöll ganska mycket djurben samt enstaka bitar tegelflis och yngre rödgodskeramik. En trolig datering sattes till tidsrymden senmedeltid - nyare tid.

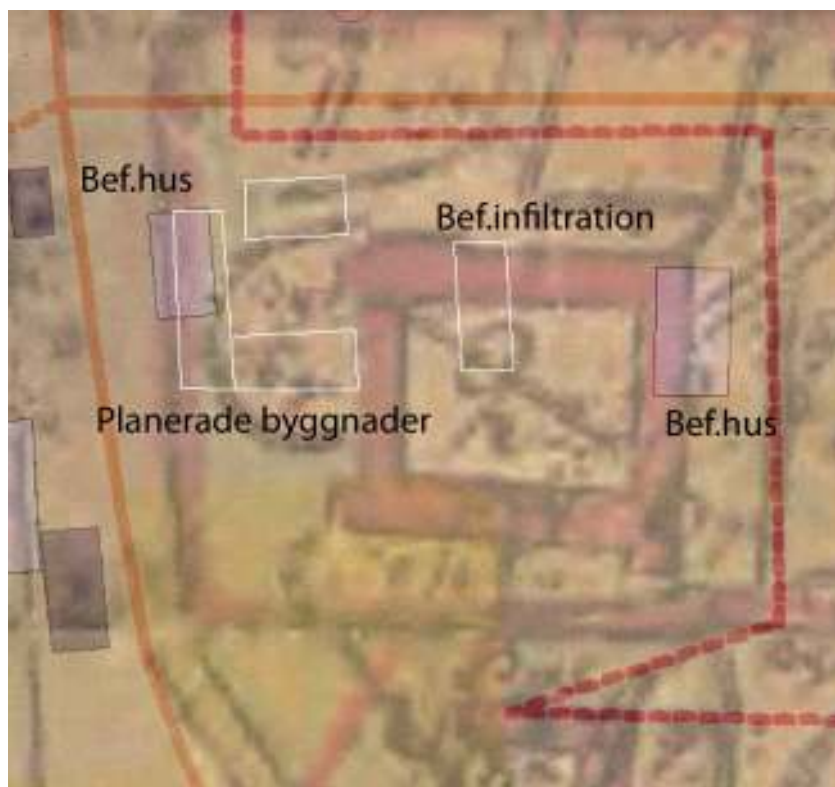

Fig. 3. Överlägg av dagens byggnader mot 1810 års karta. Lämningarna på platsen för den norra av de planerade nya byggnaderna ansågs motiverade att slutundersöka inför en exploatering (Björk 2008).

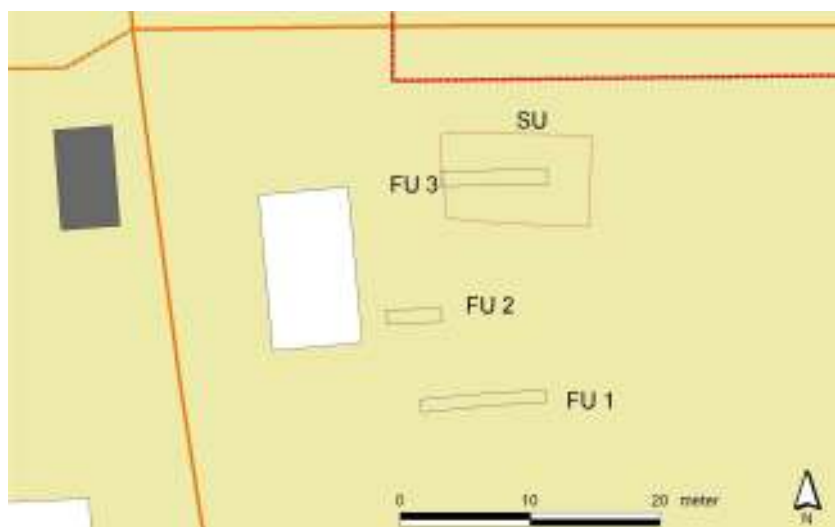

Fig. 4. Befintligt hus, förundersökningsschakten från 2008 och den avschaktade undersökningsytan.

Under detta lager påträffades ett lager grå, svagt humös sand. Detta lager innehöll en del flintor i form av avslag och ett spånfragment. Lagret låg på ett stensikt i steril, sandig grusbädd. Detta tolkades som en äldre strandnivå/strandkant. Lagret kunde inte dateras närmare än till förhistorisk tid. Det kan sannolikt relateras till RAÅ 41, vars södra del administrativt sett

ligger direkt norr om den aktuella fastigheten. I schakt FU 3 fanns även en större, stenfylld nedgrävning, tolkad som en sentida stenkista eller möjligen brunn (se fig. 4 samt Björk 2008).

Undersökningens syfte

Med tanke på den ringa arkeologiska kunskapen om såväl byn som kringliggande boplatssområden ansåg Regionmuseet Kristianstad att en arkeologisk undersökning borde genomföras innan exploatering. I enlighet med Länsstyrelsens beslut skulle undersökningen göras som en schaktningsövervakning och syftet med den skulle vara att om möjligt datera lagren på platsen.

Fig. 5. Undersökningsytan schaktad ned till lager 3. Undersökning av Ruta 251 påbörjad. Notera det steniga partiet i schaktets södra del. Foto åt öster, Tony Björk.

Resultat

Fig. 6. Urval fynd från lager 2.

Vid undersökningen schaktades det av en yta om 80 kvm. Det konstaterades en lagerföljd bestående av tre lager över hela ytan, helt i enlighet med förundersökningsresultaten. Total lagertjocklek från markyta till steril botten var mellan 0,6 - 0,8 m. Överst fanns ett matjordslagret (lager 1) om ca 0,3 m som schaktades av direkt.

Under matjordslagret framkom ett homogent, tydligt lerinblandat lager som var ca 0,3 m djupt (lager 2). Vid schaktningen insamlades en mindre mängd fynd från detta lager (fnr 1-7, bilaga 2). Fynden bestod av yngre rödgodskeramik, porslin, en kritpipa, tegelfragment, bränd lera, fönsterglas och en mängd djurben (fig. 6). Baserat på föremålen ligger dateringen av detta lager inom tidsspannet från 1600-1800-tal. Lagret tolkades som

påverkat av sentida odling, baserat på dess homogena karaktär i kombination med dateringen av fyndmaterialet.

Under lager 2 påträffades ett *stolphål*, en *grop* och en *ugn* (bilaga 1). Stolphålet var stenskott och ca 0,40 m i diameter och 0,30 m djupt (AS 200002).

Gropen var omkring 2,6 m i diameter och i den södra hälften fylld med ett större stenblock och ett antal mindre stenar (AG 209). Gropen berördes även vid förundersökningen, då den tolkades som en stenkista eller ev. brunn (Björk 2008). Vid undersökningen påträffades en bit yngre rödgodskeramik ytligt i gropen. Den undersöktes dock inte vidare, utan kommer att ligga kvar under den byggnad som uppförs.

Ugnen bestod av en nedgrävning som var 1,4 x 1,0 m stor och 0,18 m djup. I nedgrävningens ytterkant fanns klumpar av bränd lera som troligen var rester av en ugnskupol (AG 219). Ett tunt lerlager i direkt anslutning till ugnens västra del mättes in som en del av denna, men är i själva verket antingen en rest av ugnens raserade överbyggnad eller troligare en rest av ett golvlager i en byggnad (se bilaga 1 och fig. 7).

Underst i lagerföljden framkom ett grått, urlakat lager som innehöll en mängd flintavslag och avfall av Kristianstadsflinta (lager 3). Fyra kvadratmeterrutor av lagret undersöktes och det insamlades även ett antal flintavslag från detta lager vid schaktningen. Förutom en borr eller kniv i senonflinta (fig. 9) och en stor kärna av Kristianstadsflinta, påträffades endast avslag och avfall. Flera av avlagen är stora och grova. Materialet antyder en datering till neolitikum och det topografiska läget, invid en förmodad strandkant, antyder att det kan röra sig om gropkeramisk kultur. Något keramikmaterial påträffades dock inte, varför frågan än så länge får lämnas öppen.

Framtida insatser

Den begränsade arkeologiska undersökning som utfördes i samband med den aktuella exploateringen resulterade endast i att lämningarna kunde ges nöjaktiga ramdateringar. För framtida insatser i fornlämningarna Trolle-Ljungby 41 och 44 är det för det första viktigt att datera stenålderslämningarna bättre än vad som varit möjligt hittills. Byn före det äldsta kartmaterialet är också fortfarande i stort sett okänd. Även här är det väsentligt med framtida arkeologiska insatser i samband med markarbeten.

Fig. 7. Ugnen AG 219 i profil. Foto åt norr, Tony Björk.

Fig. 8. Ruta 251 efter undersökning. Notera de överliggande, odlingskadade lagren norr

Fig. 9. Borr av senonflinta från lager 3 (FF 235).

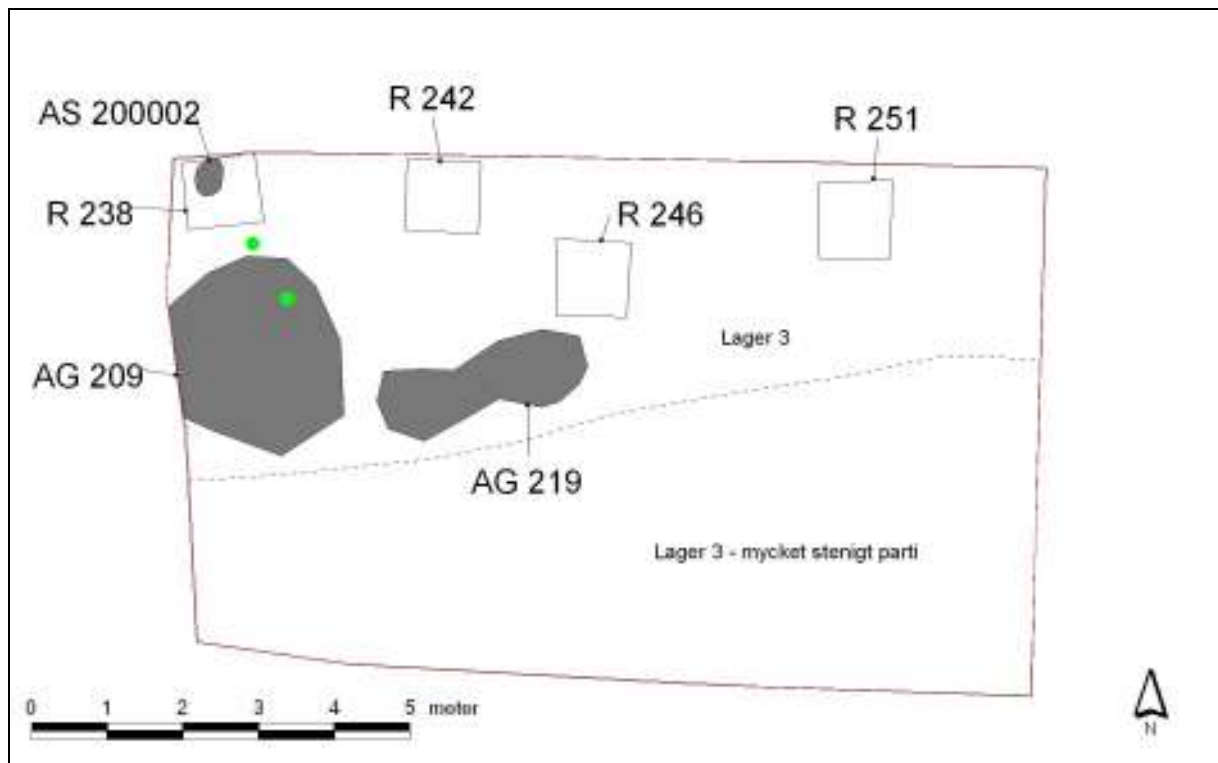
Referenser

- Björk, T. 2005. *Skäran på bålet. Om den äldre järnålderns gravar i Skåne*. University of Lund, Institute of Archaeology, Report Series No 92. Tollarp.
- Björk, T. 2008. *Kulturlager i Tosteberga by. Arkeologisk förundersökning 2008, RAÄ nr 44, Trolle-Ljungby socken, Kristianstads kommun*. Regionmuseet Kristianstad rapport 2008:67.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB pnr:	107010
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-72340-08
Datum för beslut:	2008-10-09
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Trolle-Ljungby
Fastighet:	Tosteberga 2:49
Fornlämning nr:	Trolle-Ljungby 44
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3E 1c
Koordinatsystem:	RT90 2,5 gon V
X koordinat:	6209756
Y koordinat:	1414557
Höjdsystem:	RH70
M ö.h.	4 – 5 m.ö.h.
Fältarbetstid:	2010-08-31
Antal arbetsdagar:	1
Antal arkeologtimmar:	9
Antal maskintimmar :	5
Exploateringsyta:	80 m ²
Undersökt yta:	80 m ²
Personal:	Tony Björk
Uppdragsgivare:	Stefan Gram
Tidigare undersökningar:	Björk 2008
Fynd:	Fnr 1-15, LUHM nr 32032
Dokumentationsmaterial:	Intrasisprojekt SA_107010, digitala foton och anteckningar, förvaras i Regionmuseet Kristianstads arkiv
Kostnader:	16 700 kr, exkl. moms

Bilaga 1

Lager, nedgrävningar och undersökta rutor inom den avschaktade ytan. Skala 1:100.

Bilaga 2

Tosteberga 2:49, Trolle-Ljungby sn, SU/SÖ 2010, LUHM 32032

Fyndnr	Fyndomständighet	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Kommentar
1	Lager 2	Lera	Kritpipa	1	7	Huvud
2	Lager 2	Ler	Keramik	3	21	Yngre rödgods
3	Lager 2	Lera	Tegel	3	16	
4	Lager 2	Lera	Bränd lera	1	64	
5	Lager 2	Lera	Keramik	1	4	Porcelain
6	Lager 2	Glas	Glas	1	2	
7	Lager 2	Flinta	Avfall	1	34	Kristianstadsflinta
8	AG 209	Lera	Keramik	1	7	Yngre rödgods, mynningsbit
9	Lager 3	Flinta	Avslag – avfall	21	400	Kristianstadsflinta, insamlat vid schaktning
10	Lager 3, FF 235	Flinta	Borr	1	9	Senonflinta
11	Lager 3, Ruta 238	Flinta	Kärna	1	451	Kristianstadsflinta
12	Lager 3, Ruta 238	Flinta	Avslag - avfall	13	264	Kristianstadsflinta
13	Lager 3, Ruta 242	Flinta	Avslag - avfall	13	116	Kristianstadsflinta
14	Lager 3, Ruta 246	Flinta	Avslag - avfall	17	110	Kristianstadsflinta
15	Lager 3, Ruta 251	Flinta	Avslag - avfall	20	308	Kristianstadsflinta

Glas, porcelain, tegel, bränd lera (från lager 1) och djurben (från lager 1 och 2) tillvaratogs ej.

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2010

1. Vintrie Park - område C3, Bunkeflo sn, UN 2009, Kristian Brink
2. Kv. Nereus 1, Malmö, FU 2009, Joakim Frejd
3. Hedmanska gården, hus E., Malmö, FU 2010, Joakim Frejd
4. Skanör 40:3 och 40:4, Skanörs sn, FU 2010, Joakim Frejd
5. Fosie kyrka, Fosie sn, FU 2009, Per Sarnäs
6. Helsingborg, Gamla Staden 8:1, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum
7. Litiska analyser, på uppdrag av Blekinge Länsmuseum, Anders Högberg
8. Baggers plats, Malmö, FU 2009, Joakim Frejd
9. Stora Hammar 16:136 – ledningsarbeten, Stora Hammar sn, FU 2010, Per Sarnäs
10. Järnålder i Kulladal, Fjälkinge sn, FU 2009-2010, Tony Björk
11. Kv. Kaninen, Malmö, SU 2010, Per Sarnäs
12. Kv. Frans Suell 14 i Malmö, Malmö, FU 2010, Jan Kockum & Lars Jönsson
13. Stadslämningar på Vä 66:2, Vä sn, FU 2010, Tony Björk
14. Härlöv 50:53, Kristianstad, FU 2010, Tony Björk
15. Renovering och dränering av Uppåkra kyrka 2009–2010, Uppåkra sn, FU 2009–2010, Jan Kockum
16. Yngsjö S:25, Åhus sn, FU 2010, Jan Kockum
17. Tosteberga 2:49, Trolle-Ljungby sn, SU 2010, Tony Björk

